

25 ANYS DESPRÉS

Aquell històric PSV

Allà per l'any 1966, Eliseu Climent declarava a un periodista valencià trasplantat a Barcelona i després exiliat a París, Sergi Vilar: «en el futur pròxim, dubte que siguem nosaltres (els del PSV) els qui ens emportem la massa socialista. Si més no, d'entrada, la gent se n'anirà al PSOE, abans que a un Partit Socialista Valencià, una cosa absolutament nova. M'agradaria equivocarme, però n'estic absolutament convençut. Si el PSOE decideix d'entrar al País Valencià, entrarà amb molta més força que nosaltres. Serà normal que vagen a ells. I estrany que vinguen a nosaltres. Cal treballar molt per fer un moviment socialista autòcton en el futur...»

Aquelles paraules, publicades després en el llibre *La oposició a la dictadura* (1968), resultaren profètiques. La fi del PSV i l'episodi posterior del Partit Socialista del País Valencià (PSPV), part del qual acabà integrant-se en el PSOE, n'avalen l'exactitud. I el punt més curiós és que, precisament, l'autor d'aquelles declaracions tan poc optimistes fos un dels principals creadors del mateix PSV.

Al principi fou la Mosca

«Ara que tinc vint anys...», cantaria Joan Manuel Serrat, temps a venir. En 1960, els qui tenien si fa no fa 20 anys eren un grupet d'estudiants valencians units per raons d'amistat i que tenien allò que se'n deia «inquiétudes». Havien descobert que hi havia el País Valencià, que hi havia la nacionalitat catalana i que la situació no era ni de bon tros favorable a les llibertats individuals i col·lectives.

Eren quatre —Eliseu Climent, Ferran Zurriaga, Vicent Àlvarez i Joan Francesc Mira—. Decidiren organitzar-se per promoure la consciència

Entre 1960 i 1970, el Partit Socialista Valencià obrí una nova experiència política, que encara està en bona part per descobrir. Ací n'oferim l'esbós.

Francesc Pérez i Moragon

nacional a la Universitat i, a partir d'ací, en altres sectors del país. A poc a poc, mirant al voltant, anaren trobant altres xicots que pensaven, o eren capaços de pensar i de sentir igual que ells. Així s'anirien afegint al nucli inicial Ricard Pérez Casado, Josep-Vicent Marqués, Josep-Lluís Blasco, Vicent Ventura, Alfons Cucó, Ferran Martínez Navarro i molts d'altres.

Tots plegats, independentment del moment en què entraren al PSV o n'isqueren, constituïrien un partit que va tenir una presència decisiva durant alguns anys en la lluita clandestina contra el franquisme, una es-

cena que en aquell moment era ocupada, quasi en exclusivitat, pel PCE.

El nom inicial del nou grup fou Moviment Social Cristià de Catalunya (d'on vingué el nom habitual i, de cara a fora, més innocent, de «la mosca», amb què seria conegut). D'entrada, tal com ho resumiria en el futur un document intern, la base genèrica era «una simbiosi de nacionalisme, cristianisme i un esquerranisme bastant boirós».

Però el moment era contradictòriament propici, i aquella gent no comptava hores ni esforços. A la Universitat, on aviat guanyaren prestigi entre els companys menys ensopits, el Sindicato Español Universitario (SEU) començava a trontollar. Aquells recents opositors al règim pogueren trobar les esclertes oportunes per ocupar llocs de representació estudiantil contra els del sindicat vertical i, a partir d'això, pogueren promoure tota mena d'activitats destinades a conscienciar l'alumnat. Feien conferències, es desplaçaven pel país, llançaven la revista *Diàleg* al febrer de 1961 i, dos anys després, quan en perderen el control, en feren una altra, *Concret*.

En 1962, l'augment de militants féu necessari establir una estructura organitzada i imposar quotes obligatòries. Fer-se amb el control d'una part de les cambres sindicals imposava aquests riscos. A la Universitat, el que seria el PSV va llançar un missatge que tardaria anys a tenir efectes duradors. Josep-Lluís Blasco, actual degà de la facultat de Filosofia, considera que «és impossible, difícil si més no, explicar la situació present de la Universitat valenciana sense el PSV. El moviment de conscienciació política universitària nasqué alhora com un moviment de catalanització». La lluita per una Universitat democràtica i arrelada al

En la pàg. 6, Vicent Ventura i Enric Tàrraga. En la 7, de dalt a baix, Fuster, Ramon i una pintada del PSV.

país nasqué, en efecte, d'aquelles primeres accions en què, com ha recordat l'advocat laboralista Vicent Àlvarez, trobaren el suport de catedràtics com Joan Reglà i Miquel Tarradell. «Al departament d'Arqueologia de Tarradell —diu Àlvarez— féiem girar la ciclostil, imprimíem butlletins i pamflets».

D'altra banda, Tarradell, que en la seua època d'estudiant ja havia tingut contactes amb la resistència nacionalista, propicià la relació dels valencians amb gent de Barcelona. Un dels contactats, Max Cahner, esdevindria un aliat incondicional de les més diverses iniciatives valencianes (de la publicació de *Nosaltres els valencians*, de Fuster, a l'elaboració de l'Estatut d'Elx, en 1975). Cahner ho ha descrit així: «Tarradell ens explicà, a Ramon Bastardes i a mi, pel Nadal de 1959, la seua experiència universitària a València i ens suggerí que entréssim en contacte amb aquell nucli universitari. A partir d'aquesta conversa, i amb l'ajut de Josep Benet i de Jordi Pujol i la benedició de Joan Fuster, vam promoure una «excursió patriòtica» de tretze joves valencians presidits per Fuster a Barcelona, Montserrat i Queralt durant la Setmana Santa de 1960.»

Tot allò representà per als del MSCC, futur PSV, un munt de descobertes i d'afirmacions. En 1962, el grup llançà accions de solidaritat amb els miners asturians en vaga. Dues manifestacions dins la Universitat, cantant *Astúrias, patria querida* (una d'elles iniciada per les veus arriscades de Cèlia Amorós, ara professora a Madrid, i Isabel-Clara Simó, que seria l'ànima del setmanari *Canigó*, a més de novel·lista); replega de fons per a les caixes de resistència dels vaguistes; octavilles contra la detenció, a València, dels comunistes Eugeni Boscà, Jaume Pérez Montaner, Francesc Codonyer i Màrius Garcia Bonafé, foren algunes de les accions.

Alhora, es començaren a moure per les comarques (el PSV arrelaria a la Ribera, Alcoi, Elx i alguns pobles de l'Horta). Per la seua part, i sense que ho sabessen els companys, Climent i Zurriaga editaren sis números d'un full clandestí, *Lluita*, que enviaren per correu a la resta dels militants i als mitjans de comunicació. L'imprimien amb una «vietnamita» de

T A R D O R

1 9 8 5

TEATRE

"LOS ABRAZOS DEL PULPO" de Vicente Molina Foix. Coproducció amb el CENTRO NACIONAL DE NUEVAS TENDENCIAS ESCENICAS. Direcció: Maria Ruiz. Estrena en novembre, a Madrid, Sala Olympia. Pròximament a València, Alacant i Elx. CURS DE TEATRE a Castelló (novembre). Professors: José Luis Alonso, Antonio Díaz Zamora i Ramón Ivars.

CURSOS EN PREPARACIÓ: "Producció Teatral" i "Ortoepia y Prosodia".

Primera CAMPANYA DE DIFUSIÓ DEL BALLET CLÀSSIC, itinerant per 10 poblacions de la Comunitat, i que comprèn la representació d'un espectacle i una activitat complementària (video, conferència, assaig obert, etc.). Alcoi, Cullera, Alaquàs, l'Alcúdia, Carcaixent, etc.

La segona CAMPANYA DE TEATRE A L'ESCOLA (activitat coordinada amb les Diputacions d'Alacant, Castelló i València). S'iniciarà en gener de 1986, i s'estendrà fins el mes de juny d'aqueix any.

Informació pormenoritzada de la Campanya serà tramesa a tots els ajuntaments i les escoles públiques d'EGB de la Comunitat Valenciana.

CINEMA

Sales coordinades amb programació regular: AEC XEREA (València), MINICINES ASTORIA (Alacant), GRAN TEATRE (Elx), MUNICIPAL LUMIÈRE (Alboraia). Pròxima localitat a incorporar al circuit: CASTELLÓ (novembre, desembre).

CICLES: LA JOVENTUT I EL CINEMA (Elx, València, Castelló).

En preparació: Cicle LA MÚSICA I EL CINEMA, i FILMOTECA INFANTIL (Programació especial: València, novembre, desembre).

MÚSICA

CERTAMEN DE BANDES DE MÚSICA DE LA COMUNITAT VALENCIANA. Elda, 27 d'octubre. Bandes invitades: "Santa Cecília" d'Elda i Banda Municipal d'Alacant.

ORQUESTRA DE CAMBRA "REINA SOFIA". València 29 d'octubre, Església de la Companyia.

FESTIVALS CORALS-85. Novembre i desembre. Participen 60 agrupacions corals en 20 Festivals per tot arreu de la Comunitat.

III CENTENARI DE BACH. Novembre i desembre. A celebrar 21 concerts d'orgue en Elx, Alcoi, Algemesí, Lliria, Borriana, Sueca, València, etc. (activitat coordinada amb la Caixa d'Estalvis de València).

CONCERTS DE NADAL. Desembre. Per l'Orfeó Universitari de València. En València, Castelló i Alacant.

FESTIVAL DE JAZZ. Alacant del 4 al 14 de novembre.

CLUB PERDIDO JAZZ. Actuacions en octubre, novembre i desembre.

CONSELLERIA DE CULTURA EDUCACIÓ I CIÈNCIA

300 pessetes en una cambra del castell d'Olocau, el poble de Zurriaga, rocambolescament identificat com «un lloc del País Valencià». Parlaven del *contubernio* de Munic (on hi hagué Vicent Ventura, que en 1961 s'havia unit a ells), la integració dels Països Catalans en l'Europa comunitària, la vaga d'Astúries i altres qüestions igualment polítiques.

Mentrestant, l'ADEV (Agrupació Democràtica d'Estudiants Valencians), creada per ells en 1960, aconseguia momentàniament d'impedir l'extensió de la FUDE (Federació Universitària Democràtica Espanyola) de Madrid a València. Gràcies a un engany. Quan arribaren els delegats de la FUDE, Climent i el futur socioligüista Lluís Aracil falsificaren un reglament de l'ADEV amb data anterior, tot rebregant i esgrogueint el paper, a fi que l'argúcia resultàs versemblant. I ho va semblar. El grup anava abandonant els continguts cristians i prenent un aire decididament socialista. Eren anys de contacte amb el Moviment Socialista de Catalunya (la primera entrevista amb Joan Reventós, propiciada per Cahner, se celebrà en un cabaret de Pedralbes, per tal de despistar la policia), amb el Front Nacional de Catalunya i amb altres organitzacions del Principat.

Al setembre de 1963, s'elaborà una Declaració de Principis, que fou objecte d'àmplies discussions internes. Poc després, el grup adoptà el nom d'Acció Socialista Valenciana. Dura poc, perquè en 1964 es realitzà una assemblea general (a la qual assistiren, segons un document del PSV, uns quaranta membres) en què s'aprovà una nova Declaració de Principis. S'adoptà paral·lelament el nom definitiu de PSV i, pel mateix

temps, es decideix d'intervenir directament en l'acció sindical.

Acostar-se als obrers

«Un 95 per cent del partit —recorda Miquel Vilar, que fou membre del comitè executiu de

Joan Francesc Mira i Alfons Cucó. Baix, capçalera de les revistes «Esquerra» i «Lluita».

l'ADEV i secretari de relacions exteriors de la CUDE— eren universitaris». D'altra banda, el panorama organitzatiu dels treballadors no oferia massa entrades. UGT i CNT havien desaparegut pràcticament al País Valencià, o actuaven en la més absoluta clandestinitat, com a organismes de resistència. Els cristians mantenien l'HOAC. El PSV entrà en la lluita a través de l'Aliança Sindical Obrera (ASO). Un sector del partit quedà encarregat de muntar aquesta nova

estructura que, segons un document intern, comptà amb vuit membres a València i alguns altres a Alcoi. Després s'arribà a pobles de l'Horta (Benetússer, Xirivella), s'establí contacte amb el Port de Sagunt i altres zones.

Per al PSV, ASO fou un problema, perquè exigia mitjans econòmics

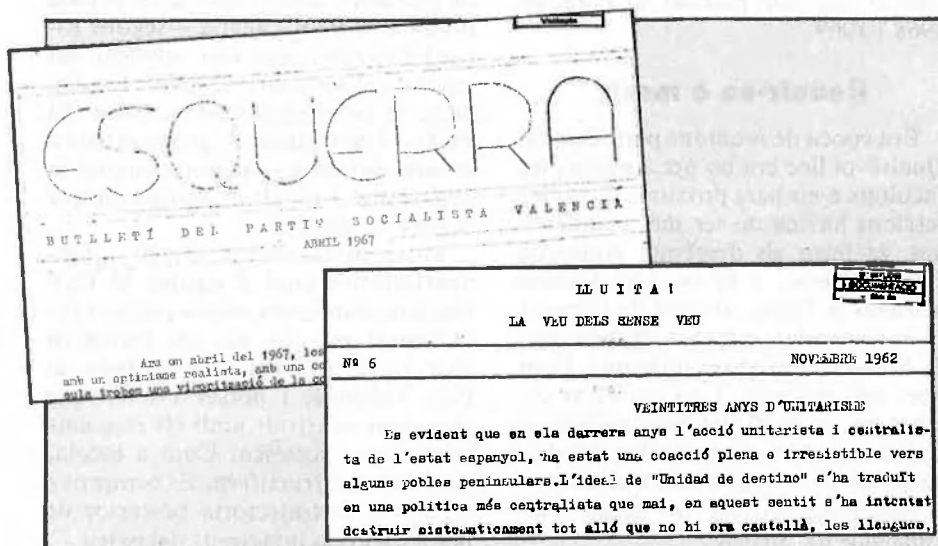
capçalera de les revistes «Esquerra» i «Lluita».

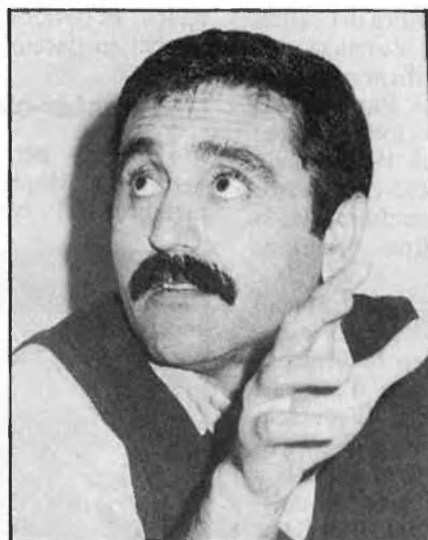
regulars i d'una certa importància —per exemple, els era impossible establir una assessoria jurídica pròpia—. Les finances del partit, com és obvi, ja foren sempre massa precàries sense aquestes noves obligacions. Depenien de les aportacions dels militants i d'algun ajut exterior, sempre insegur i eventual.

L'ASO va finalment fracassar, i no sols al País Valencià. Pel mateix temps, però, naixia una altra organització que arribaria a tenir una forta implantació arreu de l'estat, malgrat la repressió. Les Comissions Obreres foren fundades a València al desembre de 1966, als locals de Lo Rat Penat. A la presidència de l'acte, a banda altres dirigents, hi havia dos membres del PSV: Enric Tàrrega (procedent del Front Marxista Valencià) i Vicent Ventura (encarregat de relacions del partit amb altres organismes de l'oposició).

Més política que mal

A la Universitat, el PSV treballava amb força, a través de l'ADEV, en l'Assemblea Lliure d'Estudiants Valencians (ALLEV), i participà en totes les mobilitzacions a favor de la

Dalt, Vicent
Àlvarez i Eliseu
Climent. Baix,
Pedro Zamora.

creació d'un Sindicat Democràtic d'Estudiants.

En 1965, la premsa de València tergiversà voluntàriament el significat dels actes de protesta estudiantil, en solidaritat amb Jaume Reig, Joan Bartrina i Josep Maria Rotger (membres del PSV), als quals volien sancionar amb la pèrdua de la convocatòria de juny. Els estudiants van tancar-se a la universitat (uns 200) i promogueren escrits de protesta al rector i als diaris. Naturalment, no foren atesos. Encara Eliseu Climent recorda la resposta del director de *Las Provincias* quan el va visitar una comissió (en la qual figurava el cantant Raimon, que col·laborà sovint amb el PSV, encara que no en fou militant): «no es pot servir dos senyors —digué José Ombuena, en castellà—, i jo ja tinc el meu».

Pel aquell mateix temps, el partit va impulsar una campanya de pinta-

des amb els lemes *Parlem valencià* (a la ciutat de València, els carlins hi afegiren de seguida una altra de «Vixca Espanya») i *Valencians, unim-nos* (arreu del país).

Davant el referèndum sobre la Llei Orgànica de l'Estat, al desembre de 1966, el PSV va fer una gran quantitat de propaganda impresa recomanant l'abstenció, malgrat la vigilància històrica del règim i la costosa campanya d'intoxicació a favor del «sí» llançada des del Ministeri d'Informació per Fraga Iribarne.

El partit publicà durant tota aquesta època el seu butlletí *Esquerra*, però, a més, edità butlletins vagament legals destinats a comarques (com ara *Terra Forta* i *Solc*), seguint la doble línia de treball clandestí i semipúblic. D'aquell període foren nombrosos cicles de conferències (entre els quals hi havia els col·loquis setmanals del Grup 41), les rutes universitàries i, amb altres forces, mantingué els Aplecs del País Valencià, iniciats a Lliria en 1960 i que acabaren provocant la repressió policial, al Puig, en 1968 i 1969.

Reunir-se o morir

Era època de reunions permanents. Qualsevol lloc era bo per a parlar, les facultats o els bars pròxims. Quan les sessions havien de ser més clandestines, es feien als decrepits salons de Lo Rat-Penat, a la casa de Valerià Miralles (a Pego), al xalet de Climent (a la Canyada), o a casa de Ventura, de Marqués o d'altres militants. O en llocs més estranys. Una reunió se celebrà en un local del Movimiento, a Cullera, i en un càmping de la mateixa població hi hagué una trobada sota una pluja terrible que espantà alguns dels assistents.

Hi havia, a més, els locals orgànics, a València. Un estudi al barri del Carme, un pis a l'avinguda de Burjassot (amb una de les multicopistes; l'altra estava prop del camí del Grau) i un altre al carrer de Bretón de los Herreros, segons Eliseu Climent.

Per seguretat, de l'aparell (arxiu i material d'imprimir) s'encarregaven les dones. Concretament, Èlia Serrano guardava el fitxer. «La meua inexperiència era total, mai no he entès com la policia no ens va agafar» —recorda ara. I afegeix una dada important: «al fitxer tenia el nom i les adreces d'uns 120 militants».

Si bé no hi hagué cap «caiguda» important, Ventura i Tàrrega passaren per la presó; Miquel Vilar i Pérez Casado, pel Tribunal d'Ordre Públic; altres, per la comissaria; Valerià Miralles fou detingut arran de la pintada de *Valencians, unim-nos...*

Fi d'una època

Després d'una sagnia continuada de militants, descontents amb la línia política, el PSV s'acabà —segons Ricard Garrido, que fou advocat del partit— al setembre de 1970. En deu anys, el panorama havia canviat. El PCE —i de seguida els grups situats a la seua esquerra— anaren ocupant la Universitat i els altres sectors en què el PSV es movia.

Entre la candidesa inicial i l'esquerranisme final d'alguns, el PSV fou sens dubte una escola política fonamental per als qui en formaren part. L'única que pogueren elegir, al País Valencià, i potser l'única que pogueren construir amb els elements teòrics que posseïen. Com a escola, enormement fructífera. Es comprova repassant la trajectòria posterior de bona part dels integrants del partit. □